

Dret Penal II

Codi: 102246

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500786 Dret	OB	1	2

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Rafael Rebollo Vargas

Correu electrònic: Rafael.Rebollo@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

Els/Les professors/es Miriam Cugat, Margarita Bonet, Mª Jesús Guardiola i Joan Baucells imparteixen la docència en català.

Equip docent

Joan Baucells Lladós

Miriam Cugat Mauri

Rafael Rebollo Vargas

Margarita Bonet Esteva

Fermín Morales Prats

Maria Jose Rodriguez Puerta

Maria Jesus Guardiola Lago

Maria Rosa Carrillo Ruiz

Prerequisits

Encara que per cursar Dret penal II no és necessari haber aprovat Dret Penl I, és aconsellable haver-ho fet amb la finalitat d'entendre els principis conceptes i terminologia bàsics de l'assignatura

Grup I. Teoria. Rafael Rebollo (castellà)

Seminari 11. Rafael Rebollo (castellà)

Seminari 12. Maria Rosa Carrillo (castellà)

Seminari 13. Miriam Cugat (català)

Grup 2. Teoria. Margarita Bonet (català)

Seminari 21. Margarita Bonet (català)

Seminari 22. Miriam Cugat (català)

Seminari 23. Joan Baucells (català)

Grup 51. Teoria. Fermín Morales (castellà)

Seminari 51. Fermín Morales (castellà)

Seminari 52. Rafael Rebollo (castellà)

Seminari 53. María José Rodríguez (castellà)

Grup 70 (ADE+DRET). María Jesús Guardiola

Els / les professors / es Miriam Cugat Mauri, Margarita Bonet Esteva, Joan Baucells i Maria Jesús Guardiola imparteixen la docència en català.

Els / les professores / es Fermín Morales Prats, Rafael Rebollo Vargas, María José Rodríguez Puerta i Rosa Carrillo López imparteixen la docència en castellà.

No hi ha cap grup en anglès

Objectius

Conèixer i entendre la teoria del delictes i els elements que la componen, com a pas previ per a l'estudi dels delictes al que es dedica l'assignatura de Dret penal III i la resta d' optatives de la disciplina

Competències

- Adquirir els coneixements bàsics de les diferents dogmàtiques jurídiques i exposar-los en públic.
- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.
- Buscar, interpretar i aplicar normes jurídiques, argumentant cada un d'aquests assumptes.
- Demostrar que es comprenen i es coneixen les principals institucions polítiques i privades en la seva gènesi i en el seu conjunt amb els seus respectius.
- Demostrar que es comprèn el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics.
- Demostrar que es té una consciència crítica en l'anàlisi de l'ordenament jurídic i el desenvolupament de la dialèctica jurídica.
- Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
- Dominar les tècniques informàtiques per obtenir la informació jurídica (bases de dades de legislació, jurisprudència, bibliografia, etc.) i per comunicar dades.
- Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos reals.
- Identificar, conèixer i aplicar els principis bàsics i generals de l'ordenament jurídic.
- Identificar, valorar i posar en pràctica els canvis en la jurisprudència.
- Memoritzar i utilitzar la terminologia jurídica.
- Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
- Reconèixer i resoldre problemes.
- Redactar textos jurídics (contractes, dictàmens, sentències, interlocutòries, providències, testaments, legislacions, etc.).
- Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.

- Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
- Tenir habilitat per prendre decisions.
- Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
- Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
- Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir els coneixements bàsics de la dogmàtica penal.
2. Argumentar l'aplicació de normes penals en la resolució de problemes penals.
3. Buscar sentències penals en les bases de dades.
4. Definir estratègies de defensa dels interessos jurídicopenals.
5. Definir la vinculació del dret penal amb els principis i els valors constitucionals.
6. Definir les principals institucions penals.
7. Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
8. Distingir les relacions de dependència i autonomia entre el dret penal i la resta de branques de l'ordenament jurídic (civil, laboral, administratiu i financer).
9. Exposar oralment la resolució de qüestions dogmàtiques penals.
10. Fonamentar l'aplicació de les normes penals en la resolució de problemes penals.
11. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
12. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en concret.
13. Identificar els conflictes d'interessos subjacents en un litigi penal en general.
14. Identificar i conèixer els principis limitadors del dret penal.
15. Identificar i valorar la jurisprudència de les audiències provincials i el Tribunal Suprem en matèria penal.
16. Identificar, conèixer i aplicar els principis interpretatius del dret penal.
17. Interpretar les normes penals com decisions de política criminal.
18. Memoritzar i utilitzar la terminologia específicament penal.
19. Planificar i organitzar: gestió del temps, dels recursos, etc.
20. Reconèixer i resoldre problemes.
21. Redactar resolucions de casos penals.
22. Resoldre els problemes d'interpretació i aplicació que presenten les normes penals.
23. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
24. Ser capaç de percebre l'impacte i les implicacions de les decisions que es prenen.
25. Tenir habilitat per prendre decisions.
26. Treballar en equip: poder formar part de grups de treball i també coordinar-los i prendre decisions que afectin tot el grup.
27. Trobar la normativa aplicable entre el Codi penal i les normes penals especials.
28. Utilitzar diferents tecnologies de la informació i la comunicació.
29. Utilitzar els arguments de la jurisprudència penal i constitucional per a resoldre problemes penals.
30. Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina d'interpretació de les normes penals.

Continguts

Tema 1. Introducció a la teoria del delictes. Concepte, elements i estructura de delictes.

Tema 2. El tipus penal: concepte, funció, elements i classificació.

Tema 3. Tipus objectiu (I): a) Suposats d'absència d'acció o comportament penalment rellevant; b) Causalitat i imputació objectiva.

Tema 4. Tipus objectiu (II): a) L'omissió pròpia; b) L'omissió impròpia o comissió per omissió.

Tema 5. Tipus subjectiu (I): a) El dol: concepte, elements i classes; b) Absència de dol: l'error de tipus, sobre les qualificacions i circumstàncies; c) Els elements subjectius de l'injust.

Tema 6. Tipus subjectiu (II): a) El sistema d'incriminació específica o llista tancada de la imprudència punible; b) Concepte, elements i classes d'imprudència; c) Recordatori dels requisits d'imputació objectiva i exclusió del cas fortuït (supra, tema 3); d) Esment als delictes de perill.

Tema 7. Autoria i participació: a) Principis generals: accessorietat i unitat del títol d'imputació, amb referència als delictes especials; b) Formes d'autoria en sentit estricte: autoria, coautoria i autoria mediata; c) Formes de participació equiparades a l'autoria: inducció i cooperació necessària; d) La complicitat; e) Regles especials: l'actuació *en nom d'un altre*; i la *responsabilitat en cascada* als delictes d'impremta i altres medis de comunicació; f) Conseqüències penològiques.

Tema 8. *Iter criminis*: a) Fases del delictes i delimitació dels actes preparatoris; b) La consumació: concepte i distinció de l'esgotament del delictes; c) La temptativa: concepte, classes, efectes sobre la pena i referència al desistiment a la temptativa (vid supra tema 10, punibilitat); d) Els actes preparatoris: i) el sistema d'incriminació específica dels actes preparatoris, ii) la proposició, la provocació i la conspiració.

Tema 9. La responsabilitat penal de les persones jurídiques: a) Característiques generals del model espanyol: el sistema vicarial i l'autonomia de la responsabilitat de persones físiques i jurídiques; b) Els subjectes transmissors de RPPJ: representants i subordinats; c) El "*defecte d'organització*" com a condició per a la responsabilitat penal; d) L'eficàcia eximent o atenuant de les "compliances"; e) Sistema de penes i criteris per a la determinació de la pena i la responsabilitat civil.

Tema 10. L'antijuridicitat: a) Antijuridicitat formal i material, i el principi d'insignificança; b) Les causes de justificació: requisits comuns.

Tema 11. Les causes de justificació en particular: a) Legítima defensa; b) Estat de necessitat; c) Compliment d'un deure i exercici legítim d'un dret, ofici o càrrec; d) Tractament actual de l'obediència deguda; e) El problema del consentiment de l'ofès pel delictes.

Tema 12. La culpabilitat: a) La culpabilitat com a principi i categoria dogmàtica; b) Les causes d'exclusió de la inimputabilitat: l'anomalia o alteració psíquica; la intoxicació plena i el síndrome d'abstinència; l'alteració de la percepció; menció a l'*actio libera in causa*; c) L'error de prohibició: concepte, classes i efectes sobre la pena; d) La inexigibilitat d'una altra conducta: la por insuperable i la seva delimitació de la inimputabilitat; e) El règim de la minoria d'edat penal: franges d'edat i menció a les especificitats substantives i processals.

Tema 13. Punibilitat: a) Concepte i classificació dels requisits per a la punibilitat; b) Les condicions objectives de punibilitat; c) Les excuses absolutòries; d) Les condicions de procedibilitat; e) Les causes d'extinció de la responsabilitat penal, amb especial menció a l'indult, la prescripció i el perdó de la persona ofesa.

Tema 14. Les circumstàncies modificatives de la responsabilitat criminal: a) Concepte, classes i efectes sobre la pena; b) regles d'aplicació: comunicabilitat, inherència i compatibilitat.

Tema 15. Determinació de la pena: a) Concepte i fases; b) La pena abstracta: elecció del grau i classe de pena; c) La pena concreta: circumstàncies i individualització de la pena.

Tema 16. Los concursos: a) Concepto y clases; b) El concurso aparente de leyes: concepto y criterios de resolución; c) El concurso de delitos: concepto, clases (real, ideal, medial, continuado y masa) y criterios para la determinación de la pena.

Metodologia

Durant el curs es realitzaran els següents tipus d'activitats:

1. Activitats dirigides: activitats on el professor/a és present durant l'execució de les mateixes i desenvolupa un paper més actiu o de direcció de l'activitat. Es divideixen en dos tipus:

1.1. Classes teòriques: ocuparan la primera hora i mitja de l'activitat dirigida i tenen per objecte que l'estudiant assoleixi les bases conceptuals de la matèria i el seu marc normatiu i jurisprudencial. Les classes teòriques són les activitats en les quals s'exigeix menys interactivitat a l'estudiant i estan concebudes com un mètode

fonamentalment unidireccional de transmissió de coneixements del professor/a a l'alumne/a. Aquestes classes, a parer del professor, es podran fer amb recurs a suports TIC, i debat en gran grup.

1.2. Seminaris: ocuparan la segona hora i mitja on els estudiants en grups reduïts o en grup gran poden realitzar activitats d'anàlisi de textos jurídics o notícies, resolució de casos pràctics, seminaris sobre lectura de sentències, seminaris sobre lectures de textos doctrinals, etc. relacionades amb els temes desenvolupats previament a la classe teòrica.

L'assistència als seminaris, llevat supòsits de causa justificada, serà obligatòria per als estudiants.

2. Activitats supervisades: Tutories.

L'alumne/a pot emprar l'hora de tutoria per a aclarir conceptes necessaris per a la comprensió de la teoria o el desenvolupament de l'activitat d'avaluació continuada.

Les tutories no estan concebudes per a substituir les explicacions de qui no assisteix a classe, sinó per a complementar-les o reforçar-les davant necessitats particulars.

3. Activitats autònomes: activitats que els estudiants desenvoluparan autònomament, fora de l'aula, amb suport puntual del professor, en cas necessari, durant les tutories.

3.1. Cerca i lectura comprensiva de bibliografia, normativa i jurisprudència.

3.2. Realització d'esquemes, mapes conceptuals i resums.

3.3. Estudi.

3.4. Preparació o realització de les activitats d'avaluació continuada.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	19,5	0,78	1, 14, 16, 18, 30
Seminaris	19,5	0,78	1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30
Tipus: Supervisades			
Tutories	1	0,04	19, 20, 25
Tipus: Autònomes			
Estudi i preparació de treballs	103,5	4,14	1, 2, 3, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 19, 22, 27, 30

Avaluació

El sistema d'avaluació és de caràcter mixt, teòric-pràctic, i es regeix per les regles que s'exposen a continuació.

A l'inici del curs el / la professor / a responsable de cada grup informarà als alumnes, a través de l'Aula Moodle, del contingut i dates de les activitats d'avaluació contínua, així com del model d'examen final (test, preguntes curtes, etc.).

a) Composició de la nota final

Les activitats d'avaluació contínua, que seran entre dues i quatre, suposaran el 50% de l'avaluació final (fins a 5 punts) i la prova final de contingut el 50% restant (fins a 5 punts). El Professorat de cadascun dels Grups, a l'inici de curs, confirmarà el seu nombre.

b) Activitats d'avaluació contínua (fins a un màxim de 5 punts):

Les concretes activitats d'avaluació contínua valoraran fonamentalment competències pràctiques i el Professorat les detallarà la primera setmana de curs, així com la puntuació assignada a cadascuna d'elles. El nombre total d'activitats serà entre dues i quatre.

c) Prova final de contingut: Valor: 5 punts. Calendari: data oficial de la Facultat de dret.

Es requereix imprescindible obtenir un mínim de 3 sobre 10 en la prova final per aprovar l'assignatura. En cas de no aconseguir un 3/10 en la prova final, la nota màxima de l'assignatura serà de 4,5.

d) Reavaluació:

Pot accedir a la reavaluació qui hagi suspès les dues parts (prova final i avaluació contínua) o qui, havent-les aprovat, vulgui millorar nota. Si la nota obtinguda en la reavaluació fos inferior, serà aquesta la qualificació.

Es pot reevaluar tant la part corresponent a la prova final de conjunt com les activitats d'avaluació contínua.

La reavaluació de la prova final de conjunt suspesa consistirà en un examen de la mateixa classe que el realitzat amb anterioritat, i permet obtenir fins a 5 punts.

La reavaluació de l'activitat continuada suspesa consistirà en la realització d'alguna modalitat de les activitats realitzades durant el curs. Amb aquesta es podrà obtenir fins a un màxim d'1,5 o 2 punts en funció de quin hagués estat l'activitat suspesa per l'alumne. El professor responsable de l'assignatura aclarirà com fer-ho.

Revisió : En publicar cadascuna de les notes, sigui de les activitats realitzades durant el curs, com de la prova final, com de la reavaluació, el professor / a especificarà el sistema de revisió (data, horari i ubicació).

Nota important: Un alumne que copii o intenti copiar en un examen tindrà un 0 en l'examen. Un alumne que presenti una pràctica en el qual hi hagi indicis de plagi o que no pugui justificar els arguments de la seva pràctica obtindrà un 0 i rebrà un advertiment. En cas de reiteració de la conducta, l'alumne suspèn l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat avaluable 1	25%	2	0,08	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30
Activitat avaluable 2	25%	2	0,08	1, 5, 6, 8, 14, 18, 19, 25, 27
Examen final de continguts	50%	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30

Bibliografia

La bibliografia està actualitzada a 16 de juny de 2021. S'aconsella als alumnes que, abans d'adquirir el manual, comprovin quin és l'última edició disponible, doncs alguns manuals comptaran amb nova edició al setembre.

Bibliografía básica:

GARCIA ARAN, Mercedes; MUÑOZ CONDE, Francisco, Derecho Penal. Parte General, Tirant lo Blanch, 10ª ed., 2019. (Accesible a la biblioteca digital UAB)

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo, Parte general del derecho penal, Thomson Reuters, 5ª ed., 2015. (Accedible a la biblioteca digital UAB)

Bibliografía complementaria:

BERDUGO GOMEZ DE LA TORRE, Ignacio; ARROYO ZAPATERO, Luís. Lecciones de derecho penal: Parte General, Atelier, 1999. ISBN: 9788471975607.

CEREZO MIR, José, *Curso de Derecho Penal español. Parte General. Tomo II: Teoría jurídica del delito*, Tecnos, 6ª ed., 1998. ISBN: 9788430932214.

DIEZ RIPOLLES, José Luís, *Derecho Penal Español. Parte General*, Tirant lo Blanch, 4ª ed., 2016. ISBN: 9788491192381.

LUZON PEÑA, Diego Manuel, *Lecciones de derecho penal. Parte general*, Tirant lo Blanch, 3ª ed., 2016. ISBN: 9788491195627.

MIR PUIG, Santiago, *Derecho Penal. Parte General*, Dykinson, 10ª ed., 2015. ISBN: 9788460815822.

MORILLAS CUEVA, Lorenzo, *Sistema de Derecho Penal. Parte General*, Dykinson, 1ª ed., 2018. ISBN: 9788491489993.

QUINTERO OLIVARES, Gonzalo et al., *Esquemas de Teoría Jurídica del Delito y de la Pena*, Tirant lo Blanch, 4ª ed., 2018. ISBN: 9788491906735.

ROXIN, Claus, *Derecho Penal. Parte General, Tomos I y II.*, Dykinson, 1ª ed., 2014. ISBN: 9788447050703.

Bibliografía amb casos pràctics:

LUZON PEÑA, Diego Manuel, *Derecho Penal en Casos: Parte General. Estudio Analítico-práctico*, Tirant lo Blanch, 1ª ed., 2018. ISBN: 9788491698012.

MAQUEDA ABREU, María Luisa, *Derecho penal en casos. Parte General. Teoría y práctica*, Marcial Pons, 5ª ed., 2017. ISBN: 9788491435068.

Programari

Utilització de bases de dades de Jurisprudència